

Khrystova Yu. V. Current issues of indirect Commission of the crime. In the article there is the analysis of the history of the definition of indirect commission of the crime in the science and the legislation on criminal responsibility of Ukraine. The author has analyzed peculiarities of criminal liability of persons who used to commit a crime other persons who in compliance with the law is not criminally liable for the committed. She has stated the fallacy of using to define the phenomenon of trafficking of terminology "the contractor (co-executor) of a crime." When it comes to mediocre the Commission of a crime, the person who carries out such attack, is not the executor (co-executor) and the person who is subject to criminal liability (the subject of the crime).

To study foreign experience of solving the issue of regulatory consolidation indirect Commission analyzed the relevant articles of the Criminal codes of such countries as Belarus, Germany, Armenia, Kazakhstan, Denmark, Poland, Austria, San Marino, USA, Georgia.

There is the suggestion of possible ways of improvement of current legislation of Ukraine on criminal liability with regard to the regulation of indirect Commission of the offence. It makes a conclusion about the reasonability of the normative fixation of actions of the person which was used to commit a crime other persons who in compliance with the law is not criminally liable for the committed, in the framework of an independent criminal-legal Institute – the Institute peeridstring of the crime.

Keywords: *mediocre perpetration, indirect execution, complicity in the crime, the perpetrator of the crime.*

Надійшла до редакції 07.12.2015

Шинкаренко І.О.

кандидат психологічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.971

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Досліджуються причини та умови, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень працівниками поліції. Зроблено висновок, що перелік детермінантів корупційної поведінки працівників поліції досить великий, проте провідна роль в ньому відводиться соціально-психологічним чинникам.

Ключові слова: *корупційні правопорушення, соціально-психологічні детермінанти правопорушень, особистісні характеристики працівника поліції, соціально-психологічні передумови корупційної поведінки, корупційно небезпечна поведінка.*

Постановка проблеми. Ефективна протидія корупції потребує з'ясування всього комплексу її чинників. Для цього потрібно виходити з не тільки зі сфери економічно-правових відносин, алей соціально-психологічних умов функціонування правоохоронних та контролюючих органів держави. Тому першочерговою задачею є визначення соціально-

психологічних детермінант корупційної поведінки дінки працівників поліції та визначення задач щодо їх нейтралізації.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання детермінантів корупційної злочинності за роки незалежності України завжди були предметом досліджень кримінологів, соціологів та психологів.

Кримінологічні дослідження були започатковані О.Г. Кальманом, О.А. Мартиненком, М.І. Мельником, О.С. Новаковим, О.В. Ткаченком, І.О. Томчук та іншими. Ними були розроблені концептуальні кримінологічні підходи до визначення причин та умов корупції.

Кримінологічні та соціально-психологічні дослідження причин і умов корупційної злочинності, щодо визначення їх місця у механізмі злочинної діяльності в українському суспільстві здійснили І. В. Гурьєва, Н. О. Гусак, О.В. Литвин, О. Я. Прохоренко, О.В. Шевченко, [1-4].

Соціально-психологічні аспекти виявлення і попередження корупції та інших правопорушень серед працівників міліції вивчали Криволапчук В. О., Бондарчук М. Т., Злепко С. М., Шаповалов О. В., Коваль Л. Г. та ін [5]. В той же час всі означені роботи торкалися інших соціально-економічних умов та не розглядали означені проблеми під час коренної перебудови системи поліції та формування її позитивного іміджу.

Метою статті є аналіз соціально – психологічних детермінант корупційної поведінки працівників поліції, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень, з визначенням системних чинників їх виникнення та засобів їх нейтралізації.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Європейського Кодексу Поліцейської етики, запровадженому Рекомендацією Rec.(2001)10, прийнятою Комітетом Міністрів Ради Європи 19 вересня 2001 року, працівники поліції повинні боротися з будь-якими проявами корупції в поліції [6].

Кодекс професійної етики співробітника органів внутрішніх справ України, визначає, що працівник поліції зобов'язаний неухильно дотримуватись обмежень і заборон, передбачених антикорупційним законодавством та Законом України „Про Національну поліцію”, уникати дій, які можуть бути сприйняті як підстава підозрювати його в корупції. Своєю поведінкою він має продемонструвати, що не терпить будь-яких проявів корупції, відкидає пропозиції про незаконні послуги, чітко розмежовує службу і приватне життя, при найменших ознаках корумпованої поведінки інших осіб інформує керівника свого структурного підрозділу корупційна поведінка це - така дія або бездіяльність співробітника, яка в ситуації конфлікту інтересів створює передумови і умови для отримання ним корисливої вигоди і(чи) переваг як для себе, так і для інших осіб, організацій, установ, чий інтерес прямо або побічно відстоюються співробітником, що незаконно використовує свій службовий стан [7].

Аналіз думок науковців та проведене нами дослідження показує, що перелік детермінантів корупційної поведінки працівників поліції досить великий, проте

провідна роль в ній відводиться соціально-психологічним чинникам [1-5].

Дійсно, корупційну поведінку демонструє не просто працівник, а особа з властивими їй індивідуально-психологічними особливостями, відношенням до скоєного, вольовою регуляцією і усвідомленням поведінки, морально-ціннісними орієнтирами життєдіяльності. Саме крізь призму особи проходить оцінка прийнятності того або іншого вчинку.

Психологічна детерміація корупційної небезпечної поведінки працівника поліції може бути обумовлена дією двох груп передумов - соціальних і психологічних. При цьому головна роль тих або інших чинників багато в чому визначається конкретною суспільно-історичною ситуацією. Так, якщо за часів СРСР факти корупції пояснювали дефектами конкретних осіб, то нині на перший план виходять соціальні передумови.

Соціальні передумови є зовнішніми по відношенню до людини психологічними умовами, що провокують, допускають, індиферентно виражені або схвалюючі корупційно небезпечну поведінку. Сьогодні, як показує практика, провідними соціальними передумовами корупційний небезпечної поведінки працівників поліції є:

- девальвація цінності чесного служіння суспільству;
- потенційно несприятливі соціальні установки і цінності (наприклад, "потрібно жити багато", "робота повинна годувати", "мода на хабарі", змінені стандарти антикорупційної поведінки і т. п.);
- соціальні традиції (наприклад, підношення, вдячність за зроблену послугу);
- соціальні міфи (наприклад, "гроші вирішують усе", "щоб служити необхідно уміти брати і давати хабарі");
- пасивна життєва позиція оточення (частенько колеги і друзі знають про корупційний небезпечну поведінку співробітника, але вважають за краще ні яким чином не реагувати на те, що відбувається);
- несприятливе соціальне середовище - велике число осіб (оточення), в тій або іншій мірі залучених в корупційну поведінку;
- особливості управління і проходження служби в поліції (протекціонізм, фаворитизм, особиста відданість, кумівство, зловживання владою та ін.);
- невідповідність оплати праці працівників поліції соціальної значущості, відповідальності і об'єму виконуваної ними роботи ;
- поступове (умисне) залучення співробітника до протиправної діяльності (деформація особи відбувається згідно з правилом "усе починається з малого");
- недоліки в організації професійної діяльності (наприклад, позамежне навантаження, що покладається на окремих співробітників, як наслідок, спокуса дачі хабаря);
- суперечність соціально-посадових приписів (наприклад, перед співробітником ставлять професійні завдання, не забезпечуючи необхідними для цього засобами), недостатня врегульованість правовідносин;
- відсутність пошани до працівника поліції.

У число психологічних передумов визначальну корупційний небезпечну поведінку слід включати своєрідність особи співробітника, обумовленої наявністю деформацій і дефектів різних її сфер і індивідуально-психологічних особливостей.

Проведене дослідження показало, що на корупційну поведінку працівників поліції впливають особливості розвитку наступних основних сфер особи:

1. Мотиваційно-моральна і ціннісна сфера особи (провідна компонента особи) :

- усвідомлення і прийняття системи морально-матеріальних цінностей;
- сформована і стійка світоглядна позиція, особиста думка (так званий "внутрішній стержень");
- втрата довіри до влади (на рівні поліції, системи фіскальних та інших правоохоронних органів держави), співробітники не вірять в позитивну спрямованість реформ і тому подібне;
- антикорупційна мотивація поведінки, свідоме покладання співробітником на себе зобов'язань, обмежень і заборон, моральна охайність, непідкупність;
- співвідношення між індивідуальними мотиваторами життєдіяльності (мотиваторами, що зачіпають відношення людини до життя (матеріальне благополуччя, полегшене існування, бажання уникнути прикрощів і тому подібне), мотиваторами, що зачіпають відношення до людей і товариства, мотиваторами, що зачіпають відношення до себе);
- самореалізація в професії і житті;
- здатність підтримувати задоволеність працею, позитивне відношення до себе як професіоналові;
- збалансованість стосунків з оточенням, гармонійність сімейних стосунків;
- відсутність морально-особових деформацій (наприклад, прагнення жити забезпечено підміняється жаданням отримання наживи будь-яким способом).

2. Інтелектуально-пізнавальна сфера особи :

- здатність усвідомлювати протиправність корупційний небезпечної поведінки;
- прогностичні здібності в оцінці розвитку конфлікту інтересів як противага інфантилізму, самовпевненості і самовпевненості (індивідуальне гасло "усі попадаються на хабарах, але мені це не загрожує");
- інформованість співробітника відносно меж правомірної поведінки;
- розвинена сфера соціально схвалюваних інтересів.

3. Емоційно-вольова сфера особи :

- розвиненість емоційного віддзеркалення що відбувається у зв'язку з корупційний небезпечною поведінкою (наприклад, емоційне переживання, сором, провина та ін.);
- виражена воля, вольова стійкість відносно спокуси корупційної поведінки; уміння долати індивідуальний протест проти умов життєдіяльності і існування.

Окрім наведених вище можна враховувати і ситуаційні передумови - важко прогнозовані і контрольовані людиною життєві обставини, що обумовлюють його залученість в корупційну поведінку. Це збіг "зовнішніх" обставин. Якщо подібна поведінка здійснюється без наміру і окрім волі співробітника, неусвідомлено, то, незважаючи на відсутність карної відповідальності за скоєне, етичний аспект має місце бути.

Висновки. Корупція – це складне системне явище, яке здійснює вплив на всі прошарки суспільства та змінює психологічні властивості учасників суспільного процесу. Найбільший негативний вплив здійснюється на психологію працівників поліції. Зміна видів та форм корупційних діянь інтегрується з урахуванням впливу задіяних наявних антикорупційних заходів, спрямованих на протидію цим явищам та їх обмеження. На нашу думку, з метою нейтралізації соціально-психологічних детермінант корупції серед працівників поліції необхідно вирішити наступні завдання: 1) зменшення кількості так званих “хабаромістких” функцій поліції; 2) чітко сформулювати концепцію психологічного забезпечення поліції з метою ранішого виявлення соціально-психологічних проявів корупційної поведінки працівників поліції; 3) забезпечення прозорості прийняття рішень в оперативно-службовій діяльності поліції; 4) підвищення рівня соціального забезпечення поліції з відповідним підвищенням відповідальності за корупційну діяльність.

Бібліографічні посилання

1. *Литвин О.В.* Детермінанти корупційних правопорушень у розрізі протидії корупції в податкових органах / О.В. Литвин // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - Вип.1 (1). – 2014. – С. 115- 121.
2. *Шевченко О.В.* Причини та умови корупційної злочинності / О.В. Шевченко // «Вісник Вищої ради юстиції». - № 3 (7). – 2011. С. 122-132.
3. *Гурьєва І. В.* Корупція в Україні як одна з найактуальніших соціальних проблем сучасності: аналітичний огляд / І. В. Гурьєва, Н. О. Гусак // Південноукр. правн. часоп. – 2007. – № 2. – С. 30–32.
4. *Прохоренко О. Я.* Корупція по-українськи (сутність, стан, проблеми) / О. Я. Прохоренко ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. : Вид-во УАДУ, 2005. – 166 с.
5. *Криволапчук В. О.* Соціально-психологічні аспекти виявлення і попередження корупції та інших правопорушень серед працівників міліції: монографія / В. О. Криволапчук , М. Т.Бондарчук , С. М.Злепко, О. В. Шаповалов , Л. Г. Коваль та ін. - Вінниця: Видавництво Вінницького національного технічного університету, 2012. – 164 с.
6. European Code of Police Ethics(Rec (2001) / CO-POL. – 2002.- 5.)
7. Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України / Наказ МВС України 22.02.2012 № 155 «Про затвердження Правил поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України».

Шинкаренко І.А. Соціально-психологічні детермінанти корупційного поведіння працівників поліції. В статті досліджуються причини і умови, які сприяють здійсненню корупційних правопорушень працівниками поліції. Сделан вывод, что перечень детермінант корупційного поведіння працівників поліції достаточной большой, однако ведущая роль в нем отводится социально-психологическим факторам. При этом психологическая детермінація корупційного опасного поведіння работни-

ка поліції може бути обумовлена дією двох груп передумов - соціальних і психологічних. Визначені соціальні передумови корупційно-небезпечного поведіння працівників поліції. Доведено, що на корупційне поведіння працівників поліції впливають особливості розвитку мотиваційно-моральної і інтелектуально-пізнавальної сфери особи. Всі соціально-психологічні фактори небезпечного корупційного поведіння працівника поліції можливо розділити на зовнішні і внутрішні. Визначені завдання, які необхідно вирішити з метою нейтралізації соціально-психологічних детермінант корупції серед працівників поліції.

Ключевые слова: *корупційні правопорушення, соціально-психологічні детермінанти правопорушень, особистісні характеристики працівника поліції, соціально-психологічні передумови корупційного поведіння, корупційно небезпечне поведіння.*

Shynkarenko I.O. Socio-psychological determinants of corruption behavior of police officers. Reasons and terms which assist the feasibility of corruption offences the workers of police are investigated in the article. Drawn conclusion, that the list of determinants of corruption behavior of workers of police is large enough, however a leading role in him is taken to the social-psychological factors. Thus psychological of corruption dangerous behavior of worker of police can be conditioned by the action of two groups of pre-conditions - social and psychological. Social pre-conditions of corruption dangerous behavior of workers of police are certain. It is well-proven that the features of development of motivational-moral and intellectually-cognitive sphere of person influence on corruption behavior of workers of police. All socialpsychological factors of dangerous corruption behavior of worker of police it is possible to divide into external and internal. A task is offered, that it is necessary to decide with an aim neutralizations of social-psychological of corruption among the workers of police.

Keywords: *corruption offences, social-psychological детермінанти of offences, personality descriptions of worker of police, socialpsychological pre-conditions of corruption behavior, corruption dangerous behavior.*

Надійшла до редакції 24.03.2016

Берега К.Ю.

здобувач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТВОРЕННЯМ АБО УТРИМАННЯМ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВОМ

Висвітлено деякі аспекти розслідування злочинів, пов'язаних зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом. Акцентовано увагу на організаційно-тактичних особливостях проведення допиту підозрюваного при розслідуванні зазначених кримінально караних діянь.

Ключові слова: *створення або утримання місць розпусти, тактичне забезпечення, слідчі (розшукові) дії, допит.*